ББК 47.2 (4УКР) + 66.3 (4 УКР)
УДК 639.2/.3.000.32(477) “19”
Олег Проців *

Організація рибальського господарства у Східній Галичині на початку ХХ ст.: політико-етнічний аспект

У праці розглядаються особливості правового регулювання ведення рибальського господарства у Галичині та особливості його правозастосування у східній її частині. Виявлено вплив звичаєвих норм на правозастосування у галузі рибальства. Встановлено, що намагання державної влади Галичини на практиці реалізувати вимоги Рибальського закону викликало обурення серед селян Східної Галичини. Описано протистояння у селі Чернихові на Тернопільщині між селянами-українцями та жандармерією під час вилову риби у річці Серет та на річці Стир у селах Петрикові, Буцневі, Березовиці Великій. Проаналізовано реакцію на конфлікт галицьких медіа, зокрема часописів: польськомовних («Слово Польське», «Газета Львівська»), україномовного («Діло»), франкомовного («Neue Fr. Presse») та німецькомовного («Die Zeit»). Описано політичні тиски при вирішенні конфлікту у селі Чернихові.
Ключові слова: Східна Галичина, рибальство, Чернихів, Тернопільщина, селянський бунт.

Organization of fishing economy in eastern Galicia at the beginning of the 20th century: Political and ethnic aspect

In the work there are considered the features of legal regulation of conducting the fishing economy in Galicia and peculiarities of its enforcement in the eastern part of it. The influence of customary norms on law enforcement is revealed in the fishing industry. It was established that the attempts of the state power in Galicia on the practice of implementing the requirements of the Fishing Law has caused indignation among peasants of the Eastern Galicia. It is described the confrontation in the village of Chernykhiv, Ternopil region which was between Ukrainian peasants and gendarmerie during fishing in the river Seret and on the river Styr in the villages of Petrykiv, Butsnev, Berezovytsya the Great. It was analyzed the reaction to the conflict of the Galician media, in particular, such periodicalsas Polish-language "Polish word", "Lviv's newspaper", Ukrainian-language "Dilo", French-speaking "Neue Fr. Presse" and German-speaking “Die Zeit”. It is described political pressures in solving the conflict in the village of Chernykhiv.
Keywords: Eastern Galicia, fishing, Chernykhiv, Ternopil region, peasant rebellion.

Организация рыболовного хозяйства в Восточной Галичине в начале ХХ в.: политико-этнический аспект

В работе рассматриваются особенности правового регулирования ведения рыболовного хозяйства в Галичине и особенности его правоприменения в восточной ее части. Выявлено влияние обычных норм на правоприменение в области рыболовства. Установлено, что попытки государственной власти Галичины на практике реализовать требования Рыбацкого закона вызвало возмущение среди крестьян Восточной Галичины. Описаны противостояния в селе Чернихов на Тернопольщине между крестьянами-украинцами и жандармерией во время вылова рыбы в реках Серет и Стырь в селах Петрыков, Буцнив, Березовица Велыка. Проанализирована реакция на конфликт галицких медиа, в частности журналов: польскоязычных («Слово Польское», «Газета Львовская»), украиноязычного («Дело»), франкоязычного («Neue Fr. Presse») и немецкоязычного («Die Zeit»). Описано политическое давление при решении конфликта в селе Чернихов.
Ключові слова: Восточная Галичина, рыбальство, Чернихов, Тернопольщина, крестьянский бунт.

Постановка проблеми. Галузь рибальства є матеріальною складовою суспільного виробництва, яка покликана до раціонального використання природних ресурсів та до справедливого його перерозподілу. Дослідження зазначеної проблеми в історичному контексті з урахуванням політичного та етнічного аспектів дасть змогу врахувати позитивний історичний досвід при організації рибальської галузі.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблеми організації рибальської галузі висвітлювались у журналах «Огляд рибальський», «Окульник», «Слово Польське», «Газета Львівська», «Діло».

Мета дослідження – дослідити організацію рибальського господарства у Східній Галичині початку ХХ ст. у політико-етнічному аспекті.

Для досягнення поставленої мети потрібно вирішити такі завдання:

- провести аналіз діючих нормативно-правових актів Галичини, що врегульовували організацію галузі рибальства та практику їх правозастосування;
- провести аналіз діяльності політичних партій при врегулюванні конфліктів у галузі рибальства;
- провести аналіз тогочасних засобів масової інформації щодо підходів у висвітленні конфліктів, виходячи з політичної та етнічної заангажованості.

Одним із головних аспектів в організації рибальського господарства є право власності на рибальські угіддя (ставки, річки тощо) та власне саму рибу. Про важливість цього питання свідчить те, що питання користування рибальськими угіддями врегульовувала Конституція Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 року [1]. Відповідно до Австрійського цивільного кодексу від 1812 року право рибальства відносилось до одного з 6-ти видів сервітуту. Іншими видами сервітуту вважалось право утримувати на чужій землі стежки для вигону худоби або переїзду, черпати воду, напувати та випасати худобу, збирати опале гілля, жолуді, згрібати листя, добувати камінь, викопувати пісок та випалювати вапно [2, с. 167–168]. Наприкінці ХІХ ст. організація рибальства та відповідно право власності на рибу виписані у нормативно-правовій базі більш детально. Так, відповідно до Рибальського закону від 31 жовтня 1887 року передбачалось надання в оренду права вилову риби на ділянках, які знаходились у суспільній власності [3, с. 147]. Вже у 1905 році річки Галичини були поділені на 472 рибальські ревіри, з яких 366 здавали в оренду. За рік у бюджет надходило 36603 крон орендної плати. Вартість оренди рибальських ревірів складала від 1 до 1200 крон [4, с. 160].

Звичаєве право у Галичині по-своєму трактувало право присвоєння природних багатств громадського користування: дичини, риби, дикоростучих плодів, які вважались правомірним джерелом набуття власності [5, с. 232–233]. Особливо сильно це було виражено на Гуцульщині завдяки малій густоті населення і великим запасам земельних та природних ресурсів краю. Гуцул, такий собі «вільний стрілець», тривалий час вважав необжиті гірські простори разом з дикими звірами, птахами і рибою спільною власністю всієї громади [6, с. 239].

Намагання державної влади Галичини практично реалізувати вимоги Рибальського закону викликало обурення серед селян Східної Галичини. Резонансне протистояння виникло у селі Чернихові на Тернопільщині між селянами-українцями та жандармерією під час незаконного вилову риби, про що вперше повідомив часопис «Слово польське» за 27 травня 1908 року. У статті «Кривавий інцидент» відмічали, що під час патрулювання рибальського ревіру на річці Серет (орендар – граф Коритовський) лісничий Альфред Кіршнер 25 травня 1908 року разом з двома жандармами затримав неповнолітнього хлопця та його маму. Під час їх відправки до гміни жінка зчинила лемент, на який збіглось біля 500 селян. Натовп селян обступив будівлю і вимагав, щоб до них вийшов лісничий Альфред Кіршнер, але той побоявся це зробити. Через деякий час у будинок гміни незадоволені селяни почали кидати каміння, а потім, озброївшись парканними штахетами та сапами, почали штурмувати будівлю. Відбиваючи атаку селян, жандарми зробили три постріли. Було вбито п'ятьох осіб: Михайла Карачука (60 р.), Миколу Шегедина (40 р.), Марію Мандзій (35 років), Анастасію Сидов'як (40 р.), Семка Лалика (12 р.). Поранення отримали Андрій Хмельовський, С. Прокопів, Катерина Линська, С. Копитильц, Федько Островський, Юрко Гвоздзей. Пораненого Юрка Гасюка перевезено до лікарні у Тернополі. На наступний день на місце інциденту прибули староста, судова комісія, полковник жандармерії, доктор Трембалович. Також для вирішення конфлікту намісник Галичини направив на місце свого радника Чежовського, який видав розпорядження – закрити у селі корчму. Велике занепокоєння у влади викликало те, що до села на похорони загиблих мали приїхати 5 українських депутатів, серед яких Трильовський, Будзиновський, які, на думку влади, могли своїми діями лише загострити політичну та національну ситуацію. Тож для дотримання порядку влада видала наказ, щоб прислати з Тернополя ескадрон кавалерії [7, с. 4–5]. В подальшому часописи відмічали, що похорон вбитих у селі відбувся спокійно, а фактів правопорушень не було [8, с. 1], [9, с. 1].

На противагу часопису «Слово Польське», який підтримував владу, український – «Діло» підтримав селян, надрукувавши відповідну статтю [10, с. 3]. Про серйозність конфлікту свідчить той факт, що про нього написали й часописи інших країн Європи. Зокрема, часопис «Neue Fr. Presse» злісно таврував депутатів поляків, звинувачуючи їх у придушенні прав українців; але німецький «Die Zeit», навпаки підтримав польську сторону та владу, відзначаючи, що українці були винуватцями конфлікту, а жандарми правомірно застосували зброю, так як наражались на небезпеку. Крім того, редакція вважала, що люди були застрелені не за те, що вони крали рибу, а за напад на жандармів [11, с. 1].

Цей кривавий конфлікт переріс також у бурхливі дебати у законодавчому органі Австро-Угорської монархії – Рейхсраті. Зокрема, на підтримку української позиції зазначали, що у Східній Галичині найгірше соціальне становище селян, і там у політичних протистояннях гинуть люди. Польські депутати, у

свою чергу, відзначали, що аналогічна ситуація спостерігається й у інших країнах, де під час страйків гинуть люди, наприклад, у Франції під час соціальних конфліктів. Періодично протистояння відбуваються й у Німеччині, Бельгії, Нідерландах, Англії і Швейцарії. Вину у роздмухуванні соціального конфлікту вони покладали на радикальні українські організації, вказуючи, що вони культивують дух Січі Хмельницького, Гонти й Залізняка, підбурюють до самоуправства, анархії, грабежу, відзначають, що кров русинська, що проливається на синьо-жовтому прапорі, проливається недаремно, а за кращу долю для українців. Для цього вони заохочують свою молодь вступати у січові товариства, привчаючи її до розбою. Українські партії спеціально загострюють ситуацію і провокують соціальні вибухи, одним з проявів яких стало те, що селяни не лише не виконують вимог Рибальського закону, але й нападають на жандармів. Польська сторона у Віденському парламенті звинуватила українську в тому, що та використовує трагедію у політичних цілях. Адже селяни у селі лише на деякий час перестали красти рибу, а тепер знову почали безкарно це робити. Боячись за своє життя, граф Коритовський практично не виходить зі свого будинку, так як пропагандисти з Тернополя постійно агітують селян, що вони «не повинні боятись панів», і на свій спосіб інтерпретують Рибальський та Мисливський закон. Більше того, нехтування Рибальським законом поширилось й на інші рибальські господарства Тернопільщини. Зокрема, у селі Охримівці селяни повністю з неважають на закон і незаконно виловлюють рибу із ставка, який є у власності пана Козловського. Крім того, агітація та пропаганда українських радикалів зачепила й села з переважно польським населенням. Зокрема, на цьому полі найбільше потрудився український депутат Остапчук. Так, маніпулюючи на трагедії у Чернихові, йому вдалось підбурити селян у селі Чернелів-Мазовецький (сучасне Жукове), де проживало лише 20 % українців, щоб ті порушували Рибальський закон і також незаконно виловлювали рибу у ставках (власність Леона Подлевського). Через ці випадки Леон Подлевський вирішив взагалі висушити став площею 50 моргів [12, с. 7]. Також польська пропаганда звинуватила Я. Остапчука, що він не виконує свої депутатські обов’язки у Відні, тобто, відсутній на засіданнях у парламенті. В результаті його агітації у селах Глинна, Копичинці, Золочівка виникли рибальські конфлікти на ріці Стрипа, де рибальські ревіри орендували Віктор і Тадеуш Розвадовські. Там селяни хотіли будь-коли виловлювати рибу, не зважаючи на орендаря [13, с. 7]. Також відзначалось, що подібна ситуація на річці Стир була у селах Петрикові, Буцневі, Березовиці Великій. У цих селах оренду рибальських ревірів отримав п. Серватовський, який планував тут організувати взірцеве рибальське господарство. Для цього він зарибнив річку мальком, взяв на роботу рибних охоронців. Але його головною проблемою було відзвичаїти місцеве населення від злодійства. Щоб не провокувати конфлікти, він всупереч вимог законодавства наказав своїм охоронцям при порушеннях не затримувати місцеве населення, а лише напоумити і насварити. Але прикрий випадок у Чернихові моментально розійшовся між селянами та став прецедентом для різного роду політичних агітаторів. Селяни у цих селах взагалі перестали зважати на охоронців і ще з більшим ентузіазмом виловлювали рибу. При зустрічі охоронців лякали смертю, а на незаконний вилов риби озброювались палицями, а деякі – навіть револьверами. При необхідності селяни подавали знак, і з села на допомогу прибігало 30 озброєних камінням селян. Лише за одну ніч кожна злодійська бригада виловлювала по декілька центнерів риби, яку на наступний день продавали у Тернополі. Декілька разів доходило до бійок. Відомий випадок, датований 22 серпня 1908 року, коли відбувся напад у селі Петрикові на рибальського охоронця, який лише прийшовши на річку і був сильно побитий палками. Більше того, на наступний день, коли він о 12 годині проходив попри українську церкву у Тернополі, на нього знову напали ті самі люди, які його побили біля річки. Охоронець впізнав злочинців, серед яких були Ясько, Лисак, Янкевич [14, с. 7].

Охоронці часто самі залишали місце інциденту, щоб не загостювати ситуацію, а іноді просто боялись підходити до злодіїв; вночі ж взагалі не виходили з дому. Виправдовуючись, селяни покликались на депутата Віденського Рейхсрату Я. Остапчука, який агітував їх на свою ріку жодного охоронця не пускати. Вони погрожували охоронцям, «якщо ті ще раз прийдуть, то вони їх втоплять. Бо це є українська річка, а не ляхів».

Крім бездіяльності приватних охоронців проявляла свою бездіяльність й державна повітова влада, яка була спантеличена подіями у Чернихові. Побоюючись подібного конфлікту та опираючись на наказ зі Львова, вона загравала з селянами і самоусунулась від контролю за вимогами Рибальського закону. Нагнітав обстановку і недавній випадок із старостою Тернопільського повіту, який намагався проконтролювати стан справ на річці Серет, а на нього з берегів селяни почали кидати каміння. Але найгірше трапилось, коли він проїжджав човном під мостом, і на нього посипався град каміння. Лише чудом йому вдалось вибратись без великих пошкоджень.

Тогочасні політичні аналітики вважали, що такі конфлікти мають під собою ментальне та політичне підґрунтя. Крім того, потрібно розуміти, що селянин, який віддавна незаконно ловив рибу, не може відразу зупинитись. Фермент соціальної ненависті вже запущений, і він виражається у насильстві та анархії. І якщо уряд буде застосовувати лише силу, то ми ще отримаємо такі ж криваві протистояння, які уже були. Селяни і на той час трактували ці події, як акт несправедливості.

Щоб зрозуміти цей антагонізм між селянами та панами, потрібно трохи прожити у селі. Виходячи з того, що конфлікт носить соціальний характер, необхідно вносити зміни до Рибальського закону, який би

давав можливість місцевому населенню рибалити, навіть, якщо це не буде сприяти ефективному веденню рибальства [15, с. 1].

Серед захисників української позиції у Віденському парламенті був депутат Вітик (1876-1937 р.р.), засновник Української соціал-демократичної партії (УСДП). Він звертав увагу, що під час протистояння загинули не лише українські, але й польські селяни, а лісничий, який стріляв взагалі не мав права застосовувати зброю у населеному пункті. Аналогічну позицію підтримав інший український депутат – Тимофій Старух. Він вимагав, щоб слідство щодо вбивств проводилось ретельно, а жандарми, які відкрили вогонь, були заарештовані. Українські депутати, серед яких Старух, Романчук, Цеглинський, Будзиновський, Трильовський, Остапчук, Вітик звинувачували польських депутатів у цих вбивствах. Польський депутат Дідушицький, у свою чергу, звинуватив Старуха, що той своїми промовами накликає на селян смерть [16, с. 1].

Інший український депутат Олесницький відзначав, що застосування зброї проти мирних громадян у Галичині стало звичайним явищем. Він вимагав, щоб відбулось справедливе розслідування щодо правомірності застосування зброї жандармами проти селян. Депутат наголошував, що у Галичині не було зафіксовано жодного випадку, щоб через перевищення службових обов'язків у кримінальному порядку було покарано жандарма, найбільшим покаранням було звільнення зі служби.

Крім того, було зазначено, що у Галичині після відміни панщини українці надалі перебували під гнітом поляків, а факт, який мав місце у Чернихові, має політичний, а не правовий підтекст: «Рибальський закон відібрав у селян споконвічний спадок користування природними ресурсами – вилов риби, використання води у господарських цілях. Лише у Галичині було прийнято дискримінаційний закон з правом влади надавати в оренду рибальські ревіри багачам, які зможуть найкраще вести рибальське господарство. Тому селяни не мали можливості взяти в оренду рибальський ревір, а його віддали графу Коритовському». Він також відзначав, що не лише за майновим поділом програють українці, але й також за національним, так як поляки фактично узурпували владу у Галичині. Використовуючи своє панівне становище, вони неправомірно використовували державні кошти і багатьох жандармів, щоб охороняти право ведення рибальського господарства графом Коритовським, яке він купив лише за 10 крон (вартість оренди ревіру). Коли місцеві селяни намагались викупити право оренди рибальства, їм цього влада не дала зробити. Не поділяла й скарга селян на рішення влади.

Підсумовуючи свій виступ у Віденському Рейхсраті, депутат відзначав, що для миру повинна бути взаємоповага між польською та українською нацією. Адже в історії вже було багато випадків, коли влада лише за одну ніч переходила в інші руки [17, с. 2].

Практично такої ж думки дотримувався український депутат Бачинський, який відзначив, що коріння цього злочину криється у політичний площині, а граф Коритовський мстить місцевим селянам, які не вибрали його у депутати [18, с. 1]. На думку депутата Куриловича, ця трагедія сталась через відсутність належної інструкції, яка б регламентували використання зброї жандармами [19, с.1]. Висловив обурення щодо застосування жандармами зброї проти людей, які навіть і незаконно виловлювали рибу, депутат Пернештофер. Такого випадку не фіксували у жодній іншій країні імперії. На його думку, Галицький уряд не здатний у Галичині забезпечити правопорядок.

До дискусії підключились й депутати з-за меж Галичини. Зокрема, барон Баттагліл відзначав, що в Чернихові вже декілька років не вщухає конфлікт щодо права рибальства. Важко сказати, чи жандарми вчинили відповідно до закону, коли вбили людей, але точно можна сказати, що до цього не дійшло б, якби українські радикальні агітатори не підбурювали селян до незаконного вилову риби. Тому за цю трагедію, на його думку, повинні відповісти, насамперед, українські агітатори, так як вони виношують ідею побудови української держави. Також він нагадав, що на могилі Хмельницького є напис «Хочемо завжди бути з російським царем». Барон засуджував, що українці постійну заручаються підтримкою Росії, щоб повалити польську державу, а у своїй пропаганді агітують пересилити поляків зі Східної Галичини за Сян. Будучи апологетом Польщі, він вважав, що польські колоністи принесли на Східну Галичину культуру, в тому числі й розведення риби [20, с. 1–3].

Варто відмітити, що австрійська влада на цей випадок відреагувала швидко, вже через два дні у Рейхсраті (27 травня) перед депутатами доповідав Міністр внутрішніх справ – барон Бінерт. Початок його доповіді про те, що 25 травня у рибальському ревірі графа Коритовського відбулась крадіжка риби, зупинив окрик депутата Брейтера, який повідомив, що граф Коритовський незаконно отримав в оренду рибальський ревір, що й стало основою для конфлікту. Депутат Вітик додав, що Коритовський обкрадав селян і має про це докази. Надалі доповідь барона Бінерта, що «коло Чернихова жандармерія затримала жінку з сином, які незаконно виловлювали рибу, і яких доставили до гмінної канцелярії», неодноразово переривались коментарями депутатів-опонентів. Так, депутат Трильовський вказав, що «це була мала дитина», а Вітик – що селяни мають право там ловити рибу. Відповідно до стенограми засідання між депутатами виникла така гаряча суперечка, що доповідач, закінчуючи промову, зазначив, що стосовно цієї справи потрібно відкрити дискусію.

Опонуючи міністру Бінерту щодо застосування зброї жандармами, депутат Трильовський вказав, що не лише жандарми стріляли, але й лісничий, а Вітик додав, що лісничий не мав права стріляти. Міністр повідомив, що вже працює судова комісія, яка розслідує правомірність застосування зброї. Депутат Старух

вимагав від Міністра, щоб оскаржених жандармів утримували під арештом до суду, що було підтримано оплесками зі сторони українських депутатів. Крім того, міністр доповів, що після проведення слідства інформацію буде оприлюднено для громадськості [21 с. 6]. Слідство тяглось до початку липня 1908 року. Висновки комісії, оприлюднені перед депутатами, виправдовували дії влади. На її думку, 25 травня 1908 року о 4 годині після обіду лісничий Кіршер разом з жандармом Жуком патрулювали один берег річки Серет, а другий – жандарм Олексій. Під час патрулювання вони затримали Теклю Притуляк, яка пручалась, а інша селянка – Гануська Власенко ображала жандарма, на що депутат Вітик викрикнув, що її не лише затримано, але побито на місці.

В одного жандарма було кинуто камінь у груди, іншому мало не поцілили у голову. Вітик відреагував, що це сталось після того, як жандарми обізвали селян «собачими душами». Міністр зазначив, що лише коли люди з палицями та мотиками накинулись на жандармів, ті відкрили вогонь на ураження. Керівник зібрання і міністр на неодноразові викрики Вітика просили, щоб він дозволив закінчити промову. Під час стрілянини жандармів ушкодження дістало 17 осіб, з яких 5 вбито, 6 тяжко і 6 легко поранені. Практично всі люди отримали поранення у верхню частину тіла, хоча жандармам потрібно було стріляти у цих випадках по ногах. Але було темно. Матеріали – чи правомірно була застосована жандармами зброя, ще не надійшли. На завершення промови міністр запевнив, що після розгляду всієї справи у суді він разом з Міністрам фінансів займеться відшкодуванням лікування пораненим людям. Польський депутат Томашевський сказав, що польська фракція висловлює співчуття родинам загиблих, але визнав, що вони самі винні, так як порушили законодавство.

Доповідь Міністра кілька разів переривали українські депутати, які звинувачували його у тенденційності і неправдивості інформації. Після виступу міністра слово на засіданні Рейхсрату взяв депутат Брейтер, який відзначив, що відповідно до висновків комісії лісничий незаконно застрелив 12-літнього хлопця, і його потрібно ув’язнити. Український депутат Григорій Цеглинський відзначив, що лісничий, який перебуває ще на волі, це – злочин влади. Інший український депутат Романчук вказав, що міністр пообіцяв на протязі 5 тижнів доповісти про розлідування, але цього не зробив. Він відзначив, що жандарми лише на Східній Галичині за два роки застрелили 15 осіб та тяжко поранили 14, а декілька десятків – легко. Жандарми, на думку Романчука, переконані, що український народ повинен служити полякам. За порушення вимог застосування зброї жандармами ще ніколи не були покарані [22 с.2].

Кінцем кривавого конфлікту у селі Чернихові став суд у Тернополі. На лаві підсудних відповідно до подання прокуратури було 28 селян та 10 селянок. Суд тривав 5 днів, було запрошено 31 свідка подій [23 с.4]. Вирок суду був наступний. За злочин публічного хуліганства було покарано 15 осіб, а 23 особи були звільнені. Засуджені були Хмельовський (5 дні арешту заочно), Дзядушек (6 днів), Гой (5 днів), Іван Голуб (5 днів), Олекса Голуб (7 днів), Кміт (6 дні), Федько Островський (10 днів), Дмитро Шегедин (7 дні), Барбара Блотна (6 днів), Чубата (6 дні), Гапка Калачко (8 днів), Сенька Крива (10 днів), Парашка Марчук (5 днів), Текля Притуляк (6 дні), Ануська Власенко (3 дні) [24 с.6].

Отже, конфлікт у селі Чернихові через незаконний вилов селянами риби мав політичне та соціальне підґрунтя, що проявлялось у неконкурентному наданні у користування рибальських ревірів, соціальній нерівності українців, неправомірного використання зброї правоохоронними органами.

Список використаних джерел:

1.Конституція Пилипа Орлика від 5 квітня 1710 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1710.html

2.Kodeks cywilny obowiązujący w Austryi od l. stycznia 1812 r. z uwzględnieniem wszystkich zmian i uzupełnień łacznie z trzema nowelami. – Lwów : nakladem F. Koniecznego, 1918. – S. 167–168.

3.Gieruszyński F. K. Najnowiejszy wiadomości z dziedziny łowiectwa i zarys rybołowstwa: podręcznik naukowy dla kandydytów leśnictwa / Feliks Gieruszyński. – Lwów, 1911. – S. 147.

4.Gospodarstwo rybne w kraju w świetle najnowszych cyfr statystycznych // Okólnik. – 1906. – № 84. – S. 160.

5.Гуцульщина : історико-етнографічне дослідження. – К. : Наук. думка, 1987. – С. 232–233.

6.Зеленчук Я. І. Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини : дис. … канд. іст. наук: 09.00.12 / Зеленчук Ярослав Іванович. – К., 2008. – С. 239.

7. O zajściu w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S. 4–5.

8.Po krwawem zajściu w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 249. – 28 maja. – S. 1.

9.Krwawe zajście w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S. 1.

10. Krwawe zajścia w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 247. – 27 maja. – S. 3.

11. Po krwawem zajściu w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 249. – 28 maja. – S. 1.

12. Listy z kraju. Tarnopol w lipcu // Słowo Polskie. – 1908. – № 328. – 16 lipca. – S. 1.

13. Kozowa ad Brzeżany // Słowo Polskie. – 1908. – № 341. – 23 lipca. – S. 7.

14. Tarnopol (Kor.wł:) Krwawy napad na strażnika rewiru rybackiego // Słowo Polskie. – 1908. – № 394. – 23 sierpnia. – S. 7.

15. Nieżdrowe stosunki // Słowo Polskie. – 1908. – № 389. – 23 sierpnia. – S. 1.

16. Krwawe zajście w Czerniechowie // Słowo Polskie. – 1908. – № 248. – 27 maja. – S. 1.

17. Rada Państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S. 2.

18. Z Izby poslów // Gazeta lwowska. – 1908. – № 144. – 25 czerwca. – S. 1.
19. Rada państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 124. – 30 marca. – S. 1.
20. Z Izby posłów // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S.1–3.
21. Rada państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 123. – 28 marca. – S. 6.
22. Rada Państwa // Gazeta lwowska. – 1908. – № 150. – 3 lipca. – S. 2.
23. Kronika prowincyonalna // Gazeta lwowska. – 1908. – № 229. – 7 października. – S. 4.
24. Wyrok w sprawie rozruchów w Czerniechowie // Gazeta lwowska. – 1908. – № 231. – 9 października. – S. 6.

Анотація Англійською мовою

Галузь рибальства є матеріальною складовою суспільного виробництва, яка покликана до раціонального використання природних ресурсів та до справедливого його перерозподілу. Дослідження зазначеної проблеми в історичному контексті з урахуванням політичного та етнічного аспектів дасть змогу врахувати позитивний історичний досвід при організації рибальської галузі.

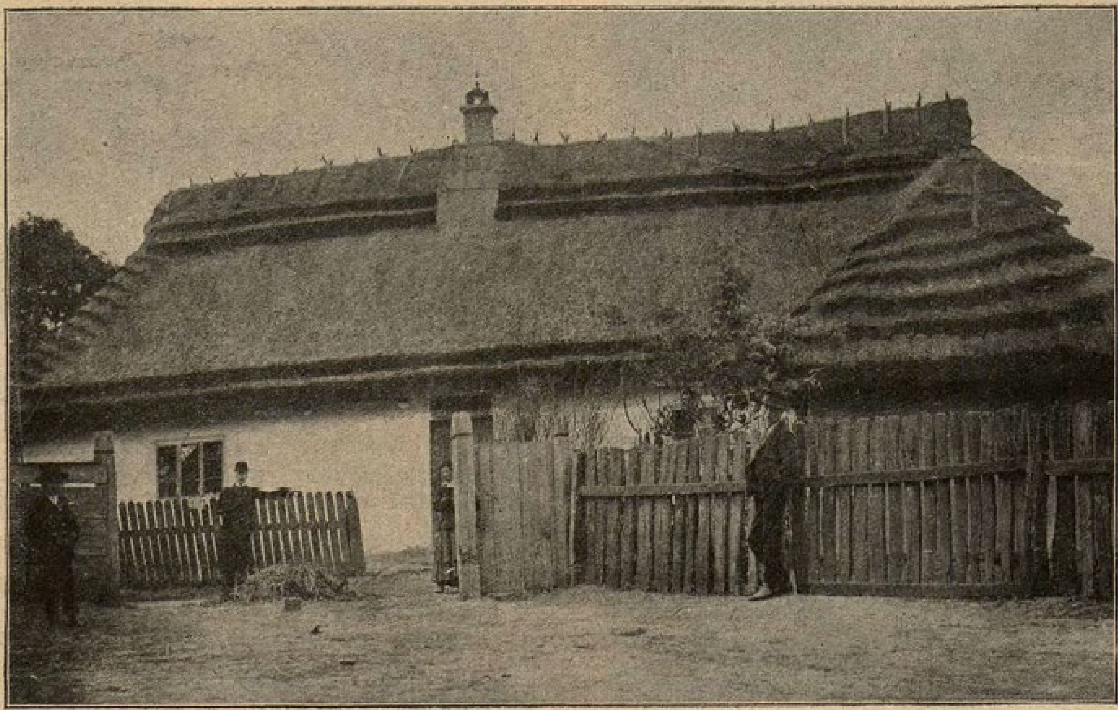
Проблеми організації рибальської галузі висвітлювали у фахових рибальських журналах («Окульник», «Огляд рибальський»), суспільно-політичних часописах та газетах («Слово Польське», «Діло», «Газета Львівська»), у підручнику члена Галицького мисливського товариства Фелікса Герушинського «Найважливіші відомості мисливської галузі та нарис з риболовства» та дисертаційному дослідженні Зеленчук Я. І. «Українознавчо-історична реконструкція етносоціальної системи Гуцульщини».

У праці розглядаються особливості правового регулювання ведення рибальського господарства у Галичині та особливості його правозастосування у східній її частині. Виявлено вплив звичаєвих норм на правозастосування у галузі рибальства. Встановлено, що особливий вплив звичаєвого права поширений на Гуцульщині, бо гуцули вважали, що присвоєння природних багатств громадського користування: дичини, риби, дикоростучих плодів, є правомірним джерелом набуття власності. На думку вчених, підґрунтя таких поглядів лежали у географічно-природній площині. Гуцул, такий собі «вільний стрілець», тривалий час вважав необжиті гірські простори разом з дикими звірями, птахами і рибою спільною власністю всієї громади.

Встановлено, що намагання державної влади Галичини на практиці реалізувати вимоги Рибальського закону викликало обурення серед селян Східної Галичини. Аналіз правових актів Австрійської імперії показав, що з початку XIX століття австрійський цивільний кодекс відніс право рибальства до одного з 6-ти видів сервітуту. Іншими видами сервітуту вважалось право утримувати на чужій землі стежки для вигону худоби або переїзду, черпати воду, напувати та випасати худобу, збирати опале гілля, жолуді, згрібати листя, добувати камінь, викопувати пісок та випалювати вапно. В подальшому механізм надання права вилову риби передавався на провінції. У Галичині Рибальським законом від 31 жовтня 1887 року право власності на рибу виписано більш детально. Зокрема, передбачався механізм надання в оренду права вилову риби на ділянках, які знаходились у суспільній власності.

Описано протистояння у селі Чернихові на Тернопільщині між селянами-українцями та жандармерією під час вилову риби у річці Серет. В результаті конфлікту між селянами та жандармерією вбито п’ятьох місцевих селян віком від 12 до 60 років. Виявлено, що аналогічні конфлікти мали місце у селах Петрикові, Буцневі, Березовиці Великій. Проаналізовано реакцію на конфлікт галицьких медіа, зокрема часописів: польськомовних («Слово Польське», «Газета Львівська»), україномовного («Діло»), та німецькомовних («Neue Fr. Presse», «Die Zeit»). На основі аналізу дій органів державної влади щодо залагодження конфлікту у селі Чернихові встановлено її заангажованість до певних політичних та етнічних поглядів. Встановлено, що на хід вирішення конфлікту мали великий вплив українські депутати, погляди яких діаметрально відрізнялись від поглядів офіційних органів влади. Зокрема, для підтримки місцевих селян приїзджало 5 українських депутатів, серед яких – Трильовський, Будзиновський, Остапчук.

На основі проведеного дослідження встановлено, що конфлікт через незаконний вилов селянами риби у селі Чернихові мав політичне та соціальне підґрунтя. Це проявлялось у неконкурентному наданні у користування рибальських ревірів, соціальній нерівності українців, неправомірному використанні зброї правоохоронними органами. Сторони конфлікту у селі Чернихові використовували його з метою маніпуляції свідомістю місцевого населення та у політичній боротьбі, а його наслідки мали негативний вплив на рибальську галузь східної частини Галичини.

Krwawy posiew, krwawy plon: Chata, mieszcząca urząd gminy w Czernichowie, miejsce krwawej tragedyi.

Будинок гміни у селі Чернихові[1]

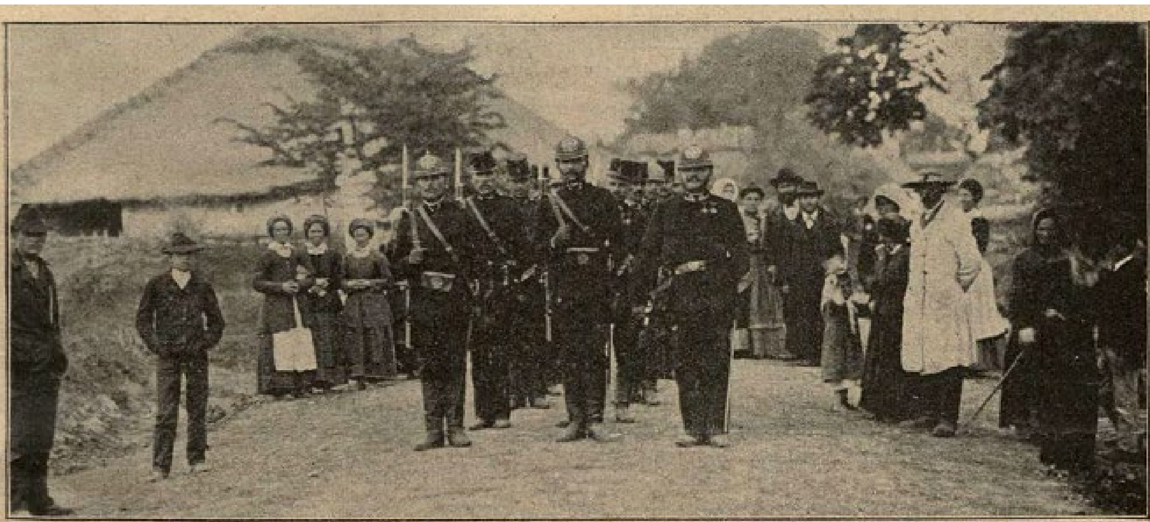

Krwawy posiew, krwawy plon: Część pochodu pogrzebowego w drodze ku cmentarzowi.

Поховальна процесія у селі Чернихові[2]

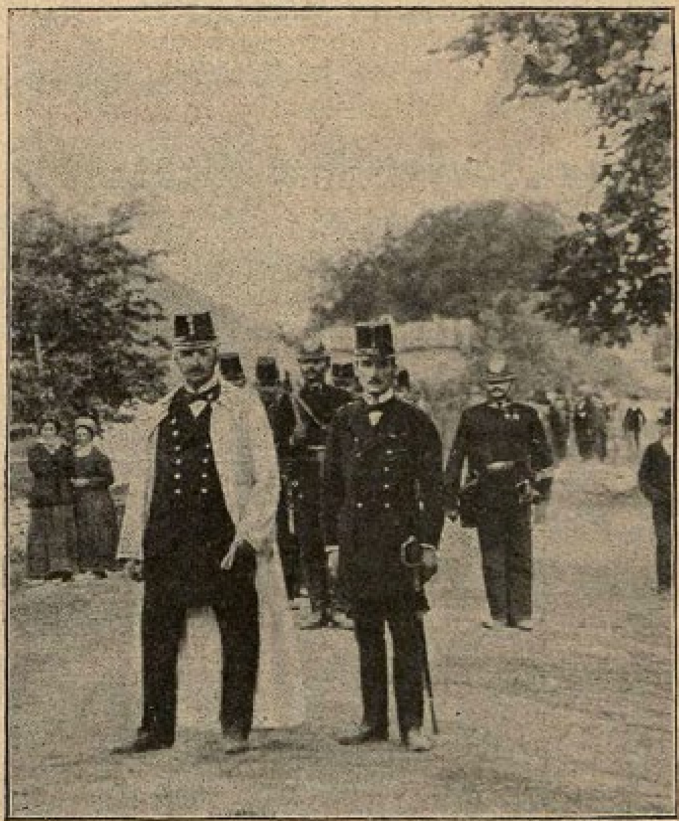
---

[1] Krwawy posiew, krwawu płon // Nowości illustrowane. – 1908. – № 23.– S.8.

Krwawy posiew, krwawy plon: Pluton żandarmeryi w pochodzie pogrzebowym.

Жандамерія охороняє похоронну процесію[3]

Kwawy posiew, krwawy plon. Komisarze starostwa tarnopolskiego dr. Trembałowicz i Michałowski.

Тернопільські комісари доктор Трембалович і Міхаловський під час поховань [4]

[2] Krwawy posiew, krwawu płon // Nowości illustrowane. – 1908. – № 23.– S.8.
[3] Krwawy posiew, krwawu płon // Nowości illustrowane. – 1908. – № 23.– S.8.

[4] Krwawy posiew, krwawy płon // Nowości illustrowane. – 1908. – № 23.– S.9.

Krwawy posiew, krwawy plon: Scena z pogrzebu na cmentarzu w Czernichowie, w czasie przemówienia p. Ostapczuka.

Під час поховання у селі Чернихові[5]

Krwawy posiew, krwawy plon: Grupa włościan z Czernichowa.

Група селян з Чернихова

[5] Krwawy posiew, krwawy płon // Nowości illustrowane. – 1908. – № 23.– S.9.

NOWOŚCI ILLUSTROWANE

Prenumerata wynosi:
Kwartalnie 4 kor. — 4 Mrk — 1 Rsb. 80 kop. z przesyłką pocztową 2 Rsb. 60 kop. Półrocznie 8 kor. — 8 Mrk. 3 Rsb. 60 kop., z przesyłką pocztową 5 Rsb. 20 kop. Rocznie 16 kor. — 16 Mrk. — 7 Rsb. 20 kop., z przesyłką pocztową 10 Rbs. 40 kop.

Wychodzi każdej soboty.

REDAKCYA I ADMINISTRACYA KRAKÓW, ZACISZE 7. Nr. TEL. 479.

Redaktor: STANISŁAW LIPIŃSKI.

Główny skład na Królestwo Polskie w Biurze G. Ungra, Warszawa, Aleje Jerozolimskie 78.
Prenumeratę przyjmują Biura UNGRA w Warszawie, Wierzbowa 8 i Aleje Jerozolimskie 78, oraz wszystkie księgarnie tak w Warszawie jak i na prowincyi

Numer pojedynczy kosztuje 32 halerzy — 15 kop. — 32 fen.

Rok V. Kraków, 6 czerwca 1908. Nr. 23.

Krwawy posiew, krwawy plon. (Treść na str. 8)

Посієш вітер-пожнеш бурю
Krwawy posiew, krwawy płon // Nowości illustrowane. – 1908. – № 23.– S.1.

Проців О.Р. Організація рибальського господарства у Східній Галичині на початку XX ст.: політико-етнічний аспект // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України : зб. наук. пр. — № 3. — 2017. – С. 84-90.